

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА Розділ: ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВА ХІРУРГІЯ

Спеціальність: **222 «Медицина»**
Освітньо-професійна програма: **Медицина**
Код компонента в освітній програмі: **ОК 21**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **очна (денна)**
Рік навчання: **5**
Семестр(и): **IX (осінній), X (весняний)**
Тип освітнього компонента: **обов'язковий**
Навчальний рік: **2028-2029**

Обсяг: **2 кредити ECTS (60 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**
Підсумковий контроль: **диференційований залік**
Пререквізити: знання з анатомії людини, медичної та біологічної фізики, біологічної та біоорганічної хімії, фізіології, патоморфологічних дисциплін, топографічної анатомії та топографічної хірургії, загальної хірургії, фармакології, гігієни й інтегрується з хірургією, дитячою хірургією, нейрохірургією, анестезіологією та реаніматологією, травматологією та ортопедією.

Кафедра/підрозділ: **кафедра** екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії, травматології та протезування, пр. Незалежності, 13, головний корпус ОКЛ, 8 поверх
Керівник освітнього компонента: доц. **Бітчук Микола Денисович**, email: md.bitchuk@knmu.edu.ua
Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ: <https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=5768>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

“Військово-польова хірургія” - наука про бойові пошкодженнях, організацію хірургічної допомоги та лікування поранених на театрі військових дій. Це клінічна дисципліна. Вона вивчає методи лікування вогнепальних ран, мінно-вибухових пошкоджень, їх ускладнень, зупинки зовнішньої та внутрішньої кровотечі, термічних, хімічних та радіаційних уражень, а також організацію лікування поранених на етапах медичної евакуації.

Особливість роботи в військово-польовій обстановці - одночасне надходження значної кількості поранених на етапи медичної евакуації та великий обсяг хірургічної роботи, яку необхідно виконати за короткий час. У цих умовах недостатньо знати, як проводити хірургічне втручання, накладати пов'язки, шини і переливати кров. Головне значення набуває організація роботи.

Інша особливість полягає в тому, що польові медичні установи змушені змінювати місце свого розташування в залежності від бойової і медико-тактичної обстановки: наближатися до військ, скорочуючи тим самим терміни надходження поранених, або навпаки здійснювати швидку передислокацію в тил з одночасною евакуацією поранених.

Під час бойових дій хірургам доводиться працювати у важких і малопридатних умовах: в наметах, землянках, бараках, підвалах зруйнованих будівель; при недостатньому освітленні, опаленні, несприятливій погоди, в лісі, степу, горах.

Особливість військово-польової хірургії полягає також в широкому застосуванні на всіх етапах евакуації медичного сортування. Без неї неможливо визначити послідовність та обсяг надання допомоги різним категоріям поранених в залежності від тяжкості ушкоджень. Успіх лікування в значній мірі визначається забезпеченням спадкоємності і послідовності дій на всіх етапах.

МЕТА КУРСУ: Метою викладання навчальної дисципліни “Військово-польова хірургія” є підготовка лікаря широкого профілю, який здатний надавати медичну допомогу в екстремальних ситуаціях та в умовах бойових дій. Студенти повинні оволодіти основами організації надання

медичної допомоги при бойовій хірургічній патології військового часу та надзвичайних станів, оволодіти знаннями з дисципліни та засвоїти і відпрацювати практичні навички та окремі лікарські маніпуляції.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
- Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.
- Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки з позиції доказової медицини у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.
- Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).
- Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.
- Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).
- Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
- Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.
- Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у тому числі міжнародними, заснованими на принципах доказової медицини; у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.
- Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуацій та бойових дій, в т.ч. у польових умовах.
- Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення,

в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

- Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
- Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.
- Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення.
- Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної профілактики інфекційних захворювань.
- Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних, інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.
- Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.
- Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
- Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців; управляти конфліктами на міжособистісному та організаційному (професійному) рівні, налагоджувати ефективну комунікацію в фаховому та нефаховому середовищі.
- Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організовувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги.
- Діяти у професійній сфері з урахуванням власної свободи й безпеки у співпраці й порозумінні з членами соціума – як фахівцями, так і нефахівцями; вміти приймати рішення самостійно, нести відповідальність за свої дії; ефективно працювати в команді, керуючись принципами лідерства та взаємоповаги.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (4 год.):

1. Кровотеча та крововтрата. Травматичний шок. Краш синдром.
2. Ушкодження грудної клітки. Пневмоторакс. Гемоторакс. Забій і тампонада серця. Нестабільна грудна клітка. Класифікація. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації.

Перелік тем практичних занять (25 год.):

1. Травматичний шок. Краш-синдром.
2. Термічні ушкодження. Травматична хвороба.
3. Нейротравма. Ушкодження хребта.
4. Торакальна травма. Ушкодження кінцівок.
5. Ушкодження тазу. Ушкодження живота.
6. Підсумкове заняття

Перелік тем самостійної роботи студента (31 год.)

1. Травматичний шок. Краш-синдром.

2. Теплові ушкодження.
3. Нейротравма
4. Травми живота
5. Травми тазу.
6. Комбіновані радіаційні та хімічні пошкодження

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекція, виконання вправ та практичних робіт, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів, метод стандартизованого пацієнта

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (https://knmu.edu.ua/doc_block_type/instrukczyi-navchalnogo-proczesu/). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються протягом 24 год. Оцінки виставляються в електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

В кінці семестру середня оцінка за семестр конвертується у багатобальну оцінку (70 – 120 балів) відповідно до таблиці 1 Інструкції з оцінювання (див. вище). Середнє арифметичне ПНД за обидва семестри становить **загальну навчальну діяльність (ЗНД)**.

Індивідуальні завдання (ІЗ) Індивідуальні завдання здобувача (далі – ІЗС) не є обов'язковим елементом, але при бажанні здобувача освіти може бути виконане і оцінюється в балах ECTS (не більше 10), які додаються до суми балів, набраних за поточну навчальну діяльність. На засіданні кафедри затверджено перелік індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями з перевіркою на плагіат) з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні (не більше 10).

Підсумковий контроль. Умовою допуску до диференційованого заліку є набрання 70 балів ЗНД. Оцінка за диференційований залік становить від 50 до 80 балів.

Оцінка з дисципліни (ОД). $ОД = ЗНД + ІЗ + \text{диференційований залік}$.

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізненні на лекцію або практичне заняття більше ніж на 5 хвилин здобувач(ка) освіти можете бути не допущений(на) до заняття.

Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbnmnmbpcjpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем за для розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Посібник до практичних занять з військово-польової хірургії / Олександр Євгенійович Лоскутов, Олександр Євгенович Олійник, Дмитро Анатолійович Синегубов, Олег Олександрович Лоскутов, Альберт Михайлович Гулай ; Дніпров. держ. мед. ун-т ; за ред. Олександр Євгенійович Лоскутов. – 3-тє вид, перероб. та допов. – Дніпро : Ліра, 2025. – 243 с. : рис., табл.
2. Військово-польова хірургія. В.Є. Корик.: підручник К.:ВДВ «Центр учбової літератури» 2021. – 352 с. ISBN 9786110111867
3. Воєнно-польова хірургія [Текст]: підручник / Я. Л. Заруцький [и др.] ; ред.: Я. Л. Заруцький, В. М. Запорожан; МО України, МОЗ України. - Одеса : ОНМедУ, 2016. - 416 с. : іл. (617.99/В 63)
4. Воєнно-польова хірургія: практ. і навч. посіб. для військ. лікарів та лікарів системи охорони здоров'я України / за ред. : Я. Л. Заруцького, В. Я. Білого ; М-во оборони України, МОЗ України. - Київ : Фенікс, 2018. - 544 с.

Допоміжна

1. Невідкладна військова хірургія [Текст] / [наук. ред.: В. Чаплик, П. Олійник, А. Цегельський ; наук. пер. з англ.: А. Кордіяк та ін.]. - Укр. вид. - Київ : Наш Формат, 2015. - XXIV, 540 с. : іл. - Дод. тит. арк. англ. - **Пер. изд. : Emergency war surgery.** - 2013.
2. **Військово-польова терапія** [Текст] : навч. посіб. для студентів Вищ. мед. закл. освіти / Хухліна О. С [та ін.] ; за ред. проф. Хухліної О. С. ; Буковин. держ. мед. ун-т. - Вид. 2-ге, перероб., допов. - Чернівці : БДМУ, 2022. - 327 с. : табл. - Бібліогр.: с. 319-325. - 300 прим.
3. **Основні поняття та сучасна класифікація бойової хірургічної травми** [Текст] : метод. рек. / за ред. Е. М. Хорошуна, [уклад.: Е. М. Хорошун та ін.] ; Укр. військ.-мед. акад., Харків. нац. мед. ун-т. - Харків : Бровін О. В. [вид.], 2022. - 39 с. : табл. - Бібліогр.: с. 37-39. - 200 прим.

Інформаційні ресурси

1. http://knowledge.allbest.ru/life/2c0a65625a3bc68b4c53a88421316d37_0.html;
2. http://5ka.at.ua/load/medicina_ta_zdorov_39_ja/persha_domedichna_dopomoga_vumovakh_nadzvichajnikh_situacijakh_pri_opikakh_obmorozhenni_udushenni_r

efer at/37-1-0-20950

3. www.mil-surgery.com/lectures.php.

В.о. зав. кафедри екстреної та невідкладної
медичної допомоги, ортопедії, травматології
та протезування

Григорій ГОЛКА